

Економічні науки

УДК 657+336.2:[338.45:629.7](045)

Бондаренко Ольга Михайлівна

Доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

Факультет економіки та бізнес-адміністрування

Національний авіаційний університет

ORCID: 0000-0002-6546-7336

Олійник Юлія Вікторівна

студентка

Національного авіаційного університету

ORCID: 0000-0002-1621-528X

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ АВІАПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** Стаття присвячена актуальним питанням обліку доходів авіапідприємства. Досліджувана тема є дуже важливою, оскільки прибуток є основною метою підприємницької діяльності. Основними факторами, що впливають на визнання фінансових результатів (прибутку чи збитку), є доходи від діяльності підприємства. У цьому контексті постають наступні завдання: налагодження системи формування та обліку доходів на авіапідприємстві, пошук резервів зниження витрат.*

***Ключові слова:** доходи, витрати, класифікація доходів, визнання доходів за МСФЗ.*

Вступ. Суттєве реформування існуючої системи бухгалтерського обліку в Україні пов'язане з об'єктивною необхідністю подолання застарілих стереотипів та ґрунтовної розробки нової теоретичної основи, яка має стати надійним джерелом задоволення інформаційних потреб

користувачів в умовах становлення ринкової економіки. У період ринкових відносин роль доходу як джерела забезпечення інтересів держави, власників і персоналу авіакомпаній значно зростає.

Тому одним із актуальних завдань, що постають перед адміністративним апаратом авіапідприємств є розробка та впровадження ефективних методів управління процесом формування доходів за результатами поточної господарської діяльності. Це передбачає вдосконалення існуючих методів обліку з урахуванням вимог національних і міжнародних стандартів та останніх досягнень інформаційних технологій цієї сфери діяльності.

Матеріали та методи. У ході роботи використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: документація, аналіз і синтез – для узагальнення основних теоретичних положень.

Метою написання статті являється аналіз особливості обліку, контролю та оподаткування доходів авіапідприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Такі відомі вчені, як Ф.Ф. Бутинець, В.А. Дерій, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, В.В. Сопка, В.О. Шевчук, К.О. Бузимська, Ю.С. Цал-Цалко та інші займались розглядом обліку, контролю та оподаткування доходів авіапідприємств. Проте деякі проблеми щодо вдосконалення організації обліку, контролю та оподаткування доходів на авіапідприємствах потребують додаткового дослідження.

Виклад основного матеріалу. У процесі становлення ринкової економіки в Україні суттєво підвищуються вимоги до достовірності інформації про доходи суб'єктів господарювання та порядок її формування. У базі даних системи бухгалтерського обліку підприємства під впливом нормативно-правових актів держави та вимог суспільства збирається необхідний обсяг економічної інформації про майновий і фінансовий стан, доходи, витрати та результати діяльності.

Компанії, які складають фінансову звітність згідно з МСФЗ, повинні визнавати дохід відповідно до вимог Міжнародного стандарту фінансової звітності 15 «Дохід за договорами з клієнтами» [1], який визначає умови визнання доходу, замість Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 18 «Дохід », що було актуально раніше. МСФЗ 15 встановлює принципи, які слід застосовувати, коли суб'єкт господарювання готує фінансову звітність щодо: характер; суми; невизначеність доходів від звичайної діяльності суб'єкта господарювання та грошових потоків, які виникнуть внаслідок укладення договору із замовником.

Важливим завданням на сучасному етапі розвитку економіки України є реалізація відтворювальних процесів підприємств на основі управління доходами. Механізм отримання доходу авіапідприємств такий [2]:

1) валовий дохід від реалізації продукції (валовий операційний дохід) зменшується на податок на додану вартість, акцизний збір та інші податки, які включаються до ціни продукції. При цьому формується чистий дохід від реалізації продукції;

2) чистий прибуток від реалізації продукції (чистий операційний дохід), за вирахуванням змінних операційних витрат, створює маржинальний операційний прибуток (маржинальний дохід);

3) маржинальний дохід зменшується на постійні операційні витрати з метою отримання операційного прибутку;

4) у результаті коригування операційного прибутку на податок на прибуток та інші обов'язкові платежі за рахунок прибутку формується чистий операційний прибуток підприємства.

Загалом управління доходами передбачає велику кількість операцій, які здійснюються на різних етапах грошового потоку, отриманого від реалізації продукції, послуг і робіт, і призводять до отримання чистого прибутку. У зв'язку з цим основною метою управління доходами є

оптимізація грошових надходжень і видатків, виявлення резервів і їх вивільнення.

Для оптимізації та фактичної перевірки на будь-якому підприємстві обов'язково повинен відбуватися контроль.

Контроль надходжень від основної діяльності на авіапідприємствах може відбуватися у двох формах: внутрішній і зовнішній. Вибір тієї чи іншої форми визначається насамперед його прихильністю (якщо мова йде про зовнішню), розміром підприємства, його фінансовими можливостями і потребами, в тому числі власників і керівництва.

В даний час великого значення на авіапідприємствах набуває якісний внутрішній контроль доходів від основної діяльності підприємства. Перш за все, це пов'язано з вибором такої форми його організації, яка б забезпечувала досягнення позитивного результату при вирішенні конкретного завдання і здійсненні управління в цілому. Вибір конкретної форми внутрішнього аудиту залежить від багатьох факторів і повинен здійснюватися кожним суб'єктом господарювання з урахуванням специфіки його діяльності.

Відповідно до норм Податкового кодексу України (ПКУ), об'єктом оподаткування є операції платників податку з: постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, відповідно до статті 186 ПКУ, у тому числі операції з безоплатної передачі та з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), ввезення товарів на митну територію України; вивезення товарів за межі митної території України; постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом [3].

Тому, зрозуміло що оподаткування є невід'ємною частиною на авіапідприємствах, а сума його внеску звичайно ж залежить від доходів.

Зазначимо, щодо основних умов визнання доходу (виручки) від виконання робіт і послуг, пов'язаних із виконанням вимог НП(С)БО 15 «Дохід» можна віднести [1]:

- всі ризики та винагороди від володіння товаром переходять до покупців;
- делеговані функції управління та контролю за послугами, що надаються;
- сума доходу достовірно визначена;
- впевненість у тому, що в результаті господарської діяльності економічні вигоди збільшаться, а витрати підприємства, пов'язані з наданням послуг, мають бути достовірно визначені.

Вважаємо, що при визначенні доходу важливо визначити не тільки момент визнання доходу, а й достовірність оцінки отриманого доходу.

Під час проведеного дослідження, нами було з'ясовано, що відповідно до стандартів бухгалтерського обліку та МСФЗ дохід характеризується як збільшення економічних вигід, виявлених внаслідок отримання суб'єктом господарювання активів, або як зменшення зобов'язань суб'єкта господарювання, що має призвести до збільшення власного капіталу, але не включати збільшення капіталу товариства за рахунок внесків власників (учасників) [1].

Для відображення в обліку доходів призначені рахунки 7 класу «Доходи та результати діяльності». Їх застосовують для узагальнення інформації про доходи від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності авіапідприємства.

Відзначимо, що рахунки даного класу, як відомо, є тимчасовими і використовуються лише для збору інформації про виручку (дохід) авіапідприємства за відповідний звітний період, по закінченні якого сальдо за представленими рахунками переноситься до рахунку 79 «Фінансові результати». Таким чином, тимчасові рахунки починають звітний період з

нульового сальдо. Інформація про доходи і витрати, що міститься в них, дає змогу формувати фінансову звітність у звітному періоді.

Під час проведеного дослідження нами було з'ясовано, що до основних елементів політики обліку доходів авіакомпанії можна віднести [5]:

- розподіл доходів авіакомпаній за кожною класифікаційною групою;
- визначення переліку та складу доходів від надання повітряних послуг;
- визначення критеріїв визначення доходів від надання авіаційних послуг та виконання робіт на дату балансу;
- вибір методу оцінки ступеня виконання операцій з надання послуг;
- визначення переліку та складу інших операційних доходів, інших фінансових доходів, доходів від участі в капіталі, інших доходів;
- визначення періодичності списання доходу на рахунок фінансових результатів;
- визначення способу перерахунку доходів в іноземній валюті в національну валюту;
- організацію розрахунків за доходами майбутніх періодів та порядок включення їх до складу доходів звітних періодів.

Висновки. Якісна бухгалтерська інформація для авіапідприємств є найважливішим і необхідним інструментом ефективного управління його ресурсами. Слід зазначити, що відображення доходів згідно норм чинного законодавства – це шлях до реального підвищення конкурентоспроможності та прибутковості, залучення інвестицій, а відтак максимальних темпів розвитку бізнесу.

Нами було встановлено, що в сучасних умовах господарювання велике значення на авіапідприємствах набуває якісний внутрішній

контроль його доходів. Управління доходами передбачає велику кількість операцій, які здійснюють авіапідприємства на різних етапах грошового потоку, отриманого від реалізації продукції, послуг і робіт, і призводять до отримання чистого прибутку. А отже від цього і залежить значна частка оподаткування авіапідприємств.

Література

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 «Дохід від договорів з клієнтами». 16.01.2021 р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukrcompressed.pdf (дата звернення: 01.08.2023)
2. Ліхоносова Г.С., Лазебна І.Р. Організаційні засади обліку та аудиту фінансових результатів підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 25. Ч. 1. С. 144-148.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 01.07.2023)
4. Дуб'янська Ю.С., Овсяк Н.В. Особливості облікового відображення та оцінки об'єктів інноваційної діяльності. Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми і перспективи: матеріали IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Львів, 28-29 квіт. 2021 р., Львів. Національний ун-т «Львівська політехніка», 2021. С. 322-323.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 01.07.2023).